

**OPȚIUNEA SUCCESORALĂ ÎN LEGISLAȚIA ROMÂNĂ ȘI MOLDOVENEASCĂ:
STUDIU COMPARAT PRIVIND EFECTELE JURIDICE ȘI PATRIMONIALE**

**SUCCESSION OPTION IN ROMANIAN AND MOLDOVAN LEGISLATION: A
COMPARATIVE STUDY ON LEGAL AND PATRIMONIAL EFFECTS**

Sergiu BODLEV, dr., lector univ.,
Facultatea de Drept și Administrație Publică,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul,
E-mail: sergiu.bodlev@fdap.usch.md
ORCID ID: 0000-0002-9903-8732

Paula BODLEV, masterand,
Facultatea de Drept și Științe Administrative
Universitatea „Dunărea de Jos,” din Galați,
E-mail: paula.s.bodlev@gmail.com
ORCID ID: 0009-0009-2400-7745

Rezumat: *Articolul realizează o analiză comparativă a regimului juridic al acceptării și renunțării la moștenire în dreptul civil al României și al Republicii Moldova, evidențiind asemănările generate de tradiția juridică comună, precum și diferențele determinate de evoluțiile legislative distincte. Sunt examinate condițiile de formă și termenele pentru exercitarea opțiunii succesoriale, precum și criteriile care disting acceptarea expresă de cea tacită în cele două sisteme de drept. Lucrarea explorează, totodată, efectele juridice și patrimoniale ale renunțării la moștenire, transmisiunea dreptului de opțiune către descendenți și particularitățile privind posibilitatea revocării renunțării. Analiza oferă o perspectivă comparată utilă practicienilor și cercetătorilor, contribuind la înțelegerea convergențelor și divergențelor dintre cele două regimuri succesoriale și*

la aplicarea eficientă a normelor în context transfrontalier.

Cuvinte-cheie: *opțiune succesorală, acceptarea, renunțarea, drept succesoral comparat*

Abstract: *This article provides a comparative analysis of the legal regime governing the acceptance and renunciation of inheritance under Romanian and Moldovan civil law, highlighting both the similarities arising from their shared legal tradition and the differences resulting from distinct legislative developments. The study examines the formal requirements and time limits for exercising the right of succession, as well as the criteria distinguishing express acceptance from tacit acceptance in the two legal systems. It also explores the legal and patrimonial effects of renouncing an inheritance, the transmission of the right of option to descendants, and the specific features concerning the possibility of revoking a renunciation. The analysis offers a comparative perspective of practical relevance to legal practitioners and researchers alike, contributing to a clearer understanding of the convergences and divergences between the two succession regimes and to the effective application of the relevant rules in a cross-border context.*

Keywords: *succession option, acceptance, renunciation, comparative succession law*

Opțiunea succesorală reprezintă una dintre instituțiile fundamentale ale dreptului succesoral, având un rol determinant în configurarea raporturilor juridice născute ca urmare a decesului unei persoane. Prin intermediul acesteia, succesibilul este chemat să decidă dacă acceptă sau renunță la moștenire, opțiune care produce efecte juridice și patrimoniale semnificative, atât în ceea ce privește dobândirea drepturilor succesoriale, cât și asumarea obligațiilor ce compun pasivul masei succesoriale.

Importanța opțiunii succesoriale este accentuată în contextul socio-economic actual, caracterizat de diversificarea și complexitatea patrimoniilor, de frecvența succesiunilor cu pasiv semnificativ și de existența tot mai numeroasă a situațiilor cu element de extraneitate. În acest cadru, legiuitorul este chemat să găsească un echilibru între protecția moștenitorului, securitatea circuitului civil și respectarea libertății de voință a succesibilului.

Atât dreptul român, cât și dreptul Republicii Moldova consacră opțiunea succesorală ca un drept subiectiv al succesibilului, însă soluțiile legislative adoptate nu sunt identice. Deși cele două sisteme juridice au o origine comună și împărtășesc principii fundamentale similare, evoluțiile normative recente au condus la apariția unor diferențe notabile în ceea ce privește termenul de exercitare a opțiunii, formalitățile necesare, precum și efectele juridice și patrimoniale ale acceptării sau renunțării la moștenire.

Scopul prezentului articol este de a analiza comparativ regimul juridic al opțiunii succesoriale în legislația română și moldovenească, cu accent pe efectele sale juridice și patrimoniale. Studiul își propune să evidențieze convergențele și divergențele dintre cele două reglementări, să identifice problemele practice generate de acestea și să formuleze observații critice utile atât pentru teorie, cât și pentru practică.

Metodologia utilizată constă în analiza normativă a dispozițiilor Codului civil al României și ale Codului civil al Republicii Moldova, coroborată cu examinarea doctrinei de specialitate și cu raportarea la tendințele jurisprudențiale relevante. Abordarea comparativă permite o înțelegere aprofundată a opțiunii succesoriale ca instrument juridic esențial al transmisiunii patrimoniului succesoral.

Opțiunea succesorală poate fi definită ca dreptul recunoscut succesibilului de a alege între acceptarea și renunțarea la moștenire, drept care se exercită în condițiile și în termenul prevăzut de

lege. Ea presupune o manifestare de voință cu caracter unilateral, prin care succesibilul determină nașterea sau stingerea raportului juridic succesoral în privința sa¹.

Din punct de vedere juridic, actul de opțiune succesorală prezintă mai multe trăsături caracteristice². În primul rând, este un act juridic unilateral, întrucât prin intermediul său succesibilul produce efecte juridice prin acceptarea sau renunțarea la moștenire, astfel manifestându-se voința unei singure persoane. În al doilea rând, actul de opțiune succesorală este voluntar, în sensul că nimeni nu poate fi forțat să accepte moștenirea ce-I este atribuită, conform art. 1016 din C.civ al României. În al treilea rând, actul de acceptare a moștenirii este indivizibil și irevocabil, aceasta reieșind din art. 1101 din C. civ. al României, astfel, sub sancțiunea nulității absolute, opțiunea succesorală este indivizibilă, nefiind posibilă opțiunea de acceptare doar în parte a moștenirii.³

În dreptul civil românesc, opțiunea succesorală se manifestă, în principal, prin acceptarea moștenirii sau prin renunțarea la aceasta. Acceptarea poate fi expresă sau tacită, în timp ce renunțarea presupune, de regulă, îndeplinirea unor cerințe de formă stricte, fiind realizată printr-o declarație formală adresată autorității competente.

În dreptul român, opțiunea succesorală a fost reglementată inițial prin Codul civil de la 1864, care consacra acceptarea pură și simplă ca regulă, cu consecința răspunderii nelimitate a moștenitorului pentru datoriile succesoriale. În acest sens, acceptarea pură și simplă a unei moșteniri reprezenta doar consolidarea dobândirea *ope legis* părții din succesiune ce I s-a convenit la data deschiderii moștenirii. Acceptarea sub beneficiu de inventar avea un caracter excepțional și era rar utilizată în practică, din cauza procedurii sale greoaie.

Această concepție tradițională a fost profund modificată odată cu intrarea în vigoare a noului Cod civil în anul 2011. Legiuitorul român a urmărit modernizarea dreptului succesoral și adaptarea acestuia la realitățile economice contemporane, în care riscul unei moșteniri supraîndatorate este frecvent. În acest sens, acceptarea sub beneficiu de inventar a devenit regula, ceea ce a condus la limitarea răspunderii moștenitorului la valoarea activului succesoral⁴.

Totodată, noul Cod civil al României, în art. 1103 a introdus un termen general pentru exercitarea opțiunii succesoriale, respectiv, de 1 an, indiferent dacă moștenitorii sunt cu vocație legală sau testamentară, și a clarificat efectele acceptării și renunțării, contribuind la sporirea securității juridice, predictibilității bunurilor aflate în circuitul civil, și la reducerea litigiilor succesoriale, prin oferirea unui segment de timp în care succesibilul își poate exercita dreptul de a alege în cunoștință de cauză opțiunea. De menționat este și faptul că în reglementarea anterioară termenul de exercitare a opțiunii succesoriale era de 6 luni, ce s-a considerat de doctrinari și s-a adevărat și în practică că este insuficient pentru a se face operațiunile juridice de acceptare/renunțare la moștenire⁵.

În Republica Moldova, reglementarea opțiunii succesoriale a cunoscut un proces amplu de reformă, concretizat prin adoptarea noului Cod civil, intrat în vigoare în anul 2019. Această reformă a urmărit alinierea dreptului privat moldovenesc la standardele europene și reformarea concepțiilor de inspirație sovietică.

¹ Deak F., Popescu R., *Tratat de drept succesoral*, Vol. III: Transmisiunea și partajul moștenirii, ediția IV, Ed. Universul Juridic, București, 2019, p.17.

² *Ibidem*, p. 32-33.

³ Deak F., Popescu R., *Tratat de drept succesoral*, Vol. III: Transmisiunea și partajul moștenirii, ediția IV, Ed. Universul Juridic, București, 2019, p. 32-33.

⁴ Baias Fl. A., Chelaru E., Constantinovici R., Macovei I., *Codul civil. Comentariu pe articole*, ediția 3, Ed. C. H. Beck, București, 2021, p. 1326.

⁵ *Ibidem*, p. 1310.

Codul civil al Republicii Moldova consacră în art. 2389 și art. 2390 dreptul succesibilului de a accepta sau de a renunța la moștenire și stabilește reguli detaliate privind termenul de exercitare a opțiunii în art. 2391, forma declarațiilor în art. 2392 și efectele juridice ale acestora în art. 2400. Deși principiile generale sunt similare celor din dreptul român, soluțiile legislative păstrează anumite particularități, reflectând contextul juridic și social propriu Republicii Moldova. În legislația Republicii Moldova, aferentă subiectului, se statuează în art. 2389 faptul că partiomoniul defunctului trece la moștenitorul îndreptățit sub rezerva dreptului său de a renunța la moștenire¹.

În dreptul român, opțiunea succesorală este reglementată în Cartea a IV-a a Codului civil. Succesibilul dispune de un termen de un an de la data deschiderii moștenirii pentru a-și exercita dreptul de opțiune. Termenul are natura juridică a unui termen de decădere, fiind instituit pentru a evita menținerea unei stări prelungite de incertitudine asupra titularilor drepturilor succesoriale².

Acceptarea moștenirii poate fi expresă sau tacită. Acceptarea tacită rezultă din săvârșirea unor acte care presupun în mod necesar intenția de a accepta, cum ar fi acte de dispoziție asupra bunurilor succesoriale. Acceptarea produce efectul dobândirii calității de moștenitor și atrage aplicarea regulii răspunderii limitate pentru datoriile succesoriale.

Renunțarea la moștenire trebuie să fie expresă și să îmbrace forma unei declarații autentice. Aceasta are caracter irevocabil și produce efectul excluderii definitive a succesibilului din succesiune, cota sa fiind redistribuită potrivit regulilor devoluțiunii succesoriale.

Codul civil al Republicii Moldova reglementează opțiunea succesorală într-un mod la fel de detaliat, consacrând dreptul succesibilului de a accepta sau de a renunța la moștenire într-un termen legal. Reglementarea moldovenească se caracterizează printr-o anumită flexibilitate în privința termenului de opțiune, fiind prevăzute situații în care acesta poate fi prelungit sau repus, în funcție de circumstanțele concrete ale cauzei³.

Acceptarea moștenirii presupune dobândirea drepturilor succesoriale și asumarea obligațiilor corespunzătoare, iar renunțarea produce efecte similare celor din dreptul român, în sensul excluderii succesibilului din succesiune. Rolul notarului și al instanței este mai accentuat în dreptul moldovenesc, în special în situațiile litigioase sau atipice.

Analiza comparativă relevă o serie de elemente comune, precum recunoașterea opțiunii succesoriale ca drept subiectiv și impunerea unui termen legal pentru exercitarea acesteia. Diferențele apar însă în privința duratei și rigidității termenului, a efectelor patrimoniale ale acceptării și a rolului autorităților implicate în procedura succesorală.

Dreptul român favorizează acceptarea moștenirii prin limitarea răspunderii moștenitorului, în timp ce dreptul moldovenesc adoptă o abordare mai prudentă, lăsând un rol mai amplu instanței în soluționarea situațiilor complexe. Aceste diferențe au implicații practice importante, mai ales în succesiunile cu pasiv semnificativ sau cu element de extraneitate.

De menționat este și faptul că în reglementarea anterioară în legislația românească termenul de exercitare a opțiunii succesoare era de 6 luni, ce s-a considerat de doctrinari și s-a adevărat și în practică că este insuficient pentru a se face operațiunile juridice de acceptare/renunțare la moștenire⁴.

În acest context, în opinia noastră, termenul de renunțare de 3 luni în materia moștenirilor, prevăzut în legislația Republicii Moldova, este unul excesiv de scurt, astfel, nereflectând adevărata

¹ Cod civil al Republicii Moldova nr.1107/2002, rep. în Monitorul Oficial nr.66-75 din 01.03.2019, art.2389, al.2

² Baias Fl. A., Chelaru E., Constantinovici R., Macovei I., Codul civil. Comentariu pe articole, ediția 3, Ed. C. H. Beck, București, 2021, p. 1310.

³ Cazac, O., Drept Civil. Moștenirea, Editura Animus, Chișinău, Republica Moldova, 2022, p. 100.

⁴ Baias Fl. A., Chelaru E., Constantinovici R., Macovei I., Codul civil. Comentariu pe articole, ediția 3, Ed. C. H. Beck, București, 2021, p. 1310.

voință a succesibilului, în mod special în cazul care moștenirea poate fi în mod vădit disproporționată în ceea ce privește pasivul patrimonial în concurs cu activul.

Este esențial de remarcat că, în materia opțiunii succesoriale, există o diferență conceptuală și funcțională de substanță între reglementarea Republicii Moldova și cea a României. Astfel, potrivit legislației române, termenul de exercitare a opțiunii succesoriale este calificat drept un termen de decădere, a cărui nerespectare atrage pierderea dreptului de a opta, cu consecința pierderii dreptului de a mai pretinde la cota parte care i se cuvenea succesibilului. În schimb, în dreptul succesoral moldovenesc, termenul nu are natura unui termen de decădere propriu-zis, ci reprezintă exclusiv intervalul de timp în care succesibilul are posibilitatea de a-și manifesta voința negativă, respectiv de a renunța la moștenire. În lipsa exercitării exprese a opțiunii de renunțare în termenul legal, cota succesorală ce i se cuvine succesibilului este considerată, ope legis, ca fiind acceptată tacit, ceea ce reflectă o concepție diferită asupra mecanismului opțiunii succesoriale și a efectelor tăcerii juridice a moștenitorului.

Concluzii

Opțiunea succesorală reprezintă un instrument juridic esențial pentru transmiterea patrimoniului succesoral și pentru protecția succesibililor. Analiza comparativă a legislației române și moldovenești evidențiază atât convergențe, cât și diferențe relevante, care influențează semnificativ efectele juridice și patrimoniale ale opțiunii succesoriale.

Studiul confirmă utilitatea unei abordări comparative și evidențiază necesitatea unei armonizări legislative, în special în contextul mobilității crescute a persoanelor și patrimoniilor. Opțiunea succesorală rămâne astfel un domeniu dinamic, aflat la intersecția dintre tradiție și modernizare juridică.

Referințe bibliografice:

1. Cod civil al Republicii Moldova nr. 1107/2002, republicat în Monitorul Oficial nr. 66-75 din 01.03.2019.
2. Codul Civil al României, legea nr. 287 din 17 iulie 2009.
3. Baias Fl. A., Chelaru E., Constantinovici R., Macovei I., *Codul civil. Comentariu pe articole*, ediția 3, Ed. C. H. Beck, București, 2021.
4. Chibac, G., Brumă, S., Robu, O., Chibac, N., *Drept Civil. Contracte și Succesiuni*, Curs Universitar, Ediția a IV-a.
5. Cazac, O., *Drept Civil. Moștenirea*, Editura Animus, Chișinău, Republica Moldova, 2022.
6. Deak F., Popescu R., *Tratat de drept succesoral*, Vol. III: Transmisiunea și partajul moștenirii, ediția IV, Ed. Universul Juridic, București, 2019.
7. Deak F., Popescu R., *Tratat de drept succesoral*, Vol. III: Transmisiunea și partajul moștenirii, ediția IV, Ed. Actami, București, 1999.